

Večja vsak četrtič in
večja s poštnino vred ali
v Mariboru s pošilja-
njem na dom za celo le-
to 82 D, pol leta 16 D,
četrt leta 8 D. Izven Ju-
goslavije 56 D. Naroč-
nina se pošlje na uprav-
ništvo »Slov. Gospodar-
ja« v Mariboru, Koroška
cesta 5. List se do-
pošilja do odpovedi.
Naročnina se plačuje v
naprej. — Telefon inter-
urban št. 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru,
Koroška cesta št. 5.
Rokopisi se ne vračajo.
Upravništvo sprejema
naročnino, inserate in
reklamacije.
Cene inseratov po do-
govoru. Za večkratne
oglasne primeren popust.
Nezaprite reklamacije s
poštnine proste.
Čekovni račun poštne
urada Ljubljana 10.609.
Telefon interurb. št. 112.

32. številka.

MARIBOR, dne 23. julija 1925.

59. letnik.

Radičevci vstopili v Pašiče- vo vlado.

Kar pred pol letom ne bi mogel nihče verjeti, to se je zgodilo: Radičevci so se pridružili Pašičevi vladi. Početkom prejšnjega tedna je bil dogovor med srbskimi radikali in Radičevci sklenjen in podpisan. Nasledek tega je bil, da je Pašič poslal Pribečeviča in Žerjava v penzijo in je sprejel v vlado Radičevce, kateri so do-
bili 4 ministrske sedeže.

Svet se obrača. Stefan Radič je vsa leta po preobratu kričal po shodih in je na dolgo in široko pisaril po časnikih: »Republika — vsemu svetu dika!« Živela naša mirotvorna človečanska hrvatska seljaška republika! Enake blesteče izraze so uporabljali tudi pri nas na Slovenskem gostobesedni Radičevi priganjači. Pred volitvami nisi slišal družega, nego samo besede »republika, republika in zopet republika.«

In danes! Stefan Radič in njegova stranka ni samo, da je popolnoma zavrgla svojo »republiko«, ampak danes priznava monarhijo, centralistično ustavo, se laska dvoru, Radičevi ljudje hodijo pogosto celo na dvor na kosilo in so postali Pašičevi debeli prijatelji.

Dne 26., ozir. 27. marca 1925 sta voditelja Radičeve stranke dr. Superina in Pavle Radič v narodni skupščini izjavila, da Hrvati-Radičevci priznavajo vidovdanske ustavo, da ne marajo biti več republikanci, da priznavajo kralja, odobravajo sedanjo ureditev in upravo države, priznavajo armado ter celo izjavil, da Radičeva stranka zahteva, naj traja vojaška dolžnost za moške do smrti....

Kaj je Radičeve spravilo do tega, da so se odpovedali »republiki« in da so postali poslušni pomočniki Pašičevi?

Zelja, da postanejo ministri in da pridejo do korita. Cele mesece so se pogajali s srbskimi radikali, s Pašičem in njegovimi zapajniki. Radičevci so opustili zahtevo po samostojnosti Hrvatske, ali kakor so jo imenovali: »mirotvorno republiko«, izdali so svoje zaveznike Slovence, Davidoviča in poštene Hrvate, ter so sklenili s Pašičem kravjo kupčijo. Samo da bi bili imenovani za ministre, ter da bi Stefan Radič bil izpuščen iz zapora in da bi se mu zopet dobro godilo.

Jako zaničljiva za Radiča in njegovo politiko je njegova izjava ali boljše rečeno, cela vrsta izjav, ki jih je 17. julija objavil beograjski dnevnik »Politika«. V teh izjavah se Radič odpoveduje reviziji ustave. »Mi ne zahtevamo«, tako izjavlja, »revizije ustave, temveč sprejemamo stališče g. Pašiča, da se ustava preizkusi 1, 2, 3 ali več let, potem pa se naj spremeni po narodni po-

trebi, ako se pokaže, da je potrebno.« Radič se je odpovedal avtonomiji: »Sporazum pomenja, da Srbi in Hrvati dobijo svojo državo, kjer se čutijo Srbi, kakor se že čutijo, in Hrvati kot v svoji hiši. V svoji hiši biti, pomenja biti gospodar. To morajo čutiti naši široki sloji, a to bodo čutili v samoupravi. Tega mnogi ne razumejo, tega ne razumejo niti zajedničarji. Zato oni niso prav razumeli, da ni važna državnopravna avtonomija, marveč je važna samouprava in da se ta ustvari po potrebah kmeta, kakor se to pokaže v praktičnem življenju.« Tako daleč je šel v svojem popuščanju, da je izjavil: »Morda ne bomo več hoteli niti samouprave, morda bomo postali i centralisti.«

Radič se je odpovedal republikanizmu. Ako je agitiral z republiko, je to po njegovih lastnih besedah bila samo demagogija. »Jaz sem«, tako je Radič doslovno izjavil, »že za časa Davidovičeve vlade govoril našim in zajedničarjem: postali bomo monarhisti, vsi bomo pri-segli kralju, ko minejo volitve.«

Radič se odpoveduje Srbom na ljubo celo katoliški veri. Njegove besede se doslovno glasijo takole: »Naš hrvatski narod se nikdar ne bo popolno zliil s srbskim narodom, dokler se Hrvati ne oslobodijo Rima, in to popolnoma. Jaz sem vedno razmišljal o tem, da je treba ustvariti hrvatsko cerkev, neodvisno od Rima, nacionalno cerkev, katere bi se lahko tekom časa spojila s srbsko pravoslavno cerkvijo. Znae, jaz mislim, da ni popolnega narodnega ujedinjenja brez verskega ujedinjenja. Zato mi, kateri hočemo, da izgradimo ali vsaj ustvarimo predpogoje za popolno duhovno hrvatsko-srbsko edinstvo, moramo ustvariti svojo vero. Naravno, da to sedaj ni aktualno, prešli bodo prej rodovi. Naš rod bi moral izpolniti vsaj eden predpogoj, in to je, da se Hrvati oslobodijo Rima. To se bo zgodilo v par letih, ako bomo Hrvati in Srbi složni in uredimo državo.«

Kdor čita te izjave, se mora zgražati nad cinizmom (drznostjo) človeka, ki se imenuje voditelj hrvatskega naroda. Marsičesar bi se nadejali od tako vrtoglavega in sebičnega moža, kakoršen je Stefan Radič. Toda kaj takega bi ne bili nikdar pričakovali. Tako kakor Radič, ni noben ponižal hrvatskega naroda, odkar obstoji naša država. Mi pomilujemo bratski hrvatski narod, ki praznuje letos tisočletnico svojega hrvatskega kraljestva, da ima takšnega voditelja. Čimprej izgine ta mora, ki se imenuje radičevizem, iz hrvatskega naroda, tem bolje za narod. Dokler pa ta mora ne izgine, bo narod ostal hlapec velesrbskega centralizma in nadvladstva.

Darujte za spomenik vojnim žrtvam, ki počivajo na pokopališču v Pobrežju pri Mariboru!

Proti slabemu državnemu gospodarstvu in krivičnim davkom.

Glede dvanaajstin, ki so pripravljene od PP. (Pašič-Pribečevičeve) vlade za izvajanje pod RR. (radikalno-radičevsko) vlado z novim, silnim obremenjevanjem ljudstva so podali naši poslanci sledeče

odvojeno mišljenje,

to je izjavo glede državnega gospodarstva in nadvse upravičenih zahtev slovenskega ljudstva.

Od sprejetja ustave do danes se je pri nas državno gospodarstvo vodilo večinoma na podlagi dvanaajstin. Odobrili so se le tri redni proračuni, dočim traja gospodarstvo na podlagi dvanaajstin nad tri leta. Tak način finansiranja moramo najodločneje obsoditi, ker onemogoča uvaževanje stvarnih potreb in ker otežkoča stvarno presojo državnih dohodkov. Osobito moramo objasniti, da se omejuje kontrolno pravo parlamenta s tem, da se parlament ne obvešča pravočasno in izčrpno o načelih finančne politike, o načelih davčne politike zlasti ne o načelih valutne politike; parlamentu se onemogočuje kontrola budžeta s tem, da se ne predložijo kljub opetovanim zahtevam računski zaključki za pretekla leta, v prvi vrsti za leta po ujedinjenju, to je za leta 1919 do 1924-25.

Valutna politika

se vodi brez ozira na celokupno naše gospodarstvo, vodi se le iz vidika koristi za mali krog ljudi. Nestalnost valute, previsok kurz dinarja, ki nima notranje kupovne moči, ubija naše gospodarstvo, favorizira uvoz, a onemogoča izvoz. Posledice so: omejevanje obratovanja domače industrije, ki povzroča brezposelnost, gospodarska kriza v trgovini in obrti, zadolževanje kmečkega stanu, ki ne more vnovčiti svojih glavnih pridelkov. Dokler se ne povzdigne notranja kupna moč dinarja, pomenja porast dinarja za najširše gospodarske kroge gospodarsko zlo; nam je potrebna stabilizacija dinarja in se mora valutna politika voditi v tem pravcu.

V davčni politiki

noče vlada zapustiti že tolikokrat grajane smeri, noče pričeti z izjednačenjem davčnih bremen v celi državi v smislu čl. 116 ustave. Ne le, da se ne preneha s staro, popolnoma pogrešno davčno politiko, temveč se celo sedanji sistem še poslabšuje v škodo prečanskih krajev. V dokaz nekaj števil!

LISTER.

Zgodbe napoleonskega vojaka.

Francoski pisal Erockmann-Chatrian; preložil Al. B.

»Jože«, mi je rekel, »le varuj se in ne jemlji zdravil, ki ti jih dajo... Poziraj le to, kar poznaš... Kar slabo diši, ni nič prida. Ko bi nam vsak dan dali steklenico dobrega vina, bi bili kmalu zdravi. Seveda je boljše zanje, da nam s periščem ničvrednega, na vodi kuhanega zelja kvarijo želodec, namesto da bi nam dali vina.«

Ko sem mu rekel, da se bojim vročice in vsega, kar vidim, je napravil nevoljen obraz, me gledal z velikimi, sivimi očmi ter rekel:

»Jože, ali se ti meša, da se bojiš? Ali je mogoče, da bi dva taka korenjaka, kakor sva midva, umrla v bolnišnici? Kaj še... to si kar iz glave izbij!«

Pa je govoril prazne besede — zdravniki so vsako jutro, ko so hodili okrog, našli po sedem do osem mrtvih. Ta je dobil vročinsko bolezen, drugi se je prehladil, konec pa so bila vedno nosila, s katerimi so prihajali mimo bolniški strežniki. Človek nikoli ni vedel, ali naj ga zebe, ali naj mu bo vroče, da bo prav zanj.

Zimmer je rekel:

»Vsega so kriva slaba zdravila, Jože, ki jih sestavljajo zdravniki. Ali vidiš tam-le tistega dolgina? Ta se lahko pobaha, da je pomoril več ljudi kot top. Skoro bi rekel, da je nabit s kartečami in mu zažigalnica vedno gori. In tisti mali rusolasec tam-le? Jaz, če bi bil cesar, bi ga poslal k Prusom in Rusom: več ljudi bi pobil, kot cel »madni zbor.«

Gotovo bi me bil s takimi šalami spravil v smeh, ko bi ne bil vedno videl nošilnice.

Čez tri tedne se je moja kost v pleču zopet pričela celiti, rani sta se počasi manjšali in skoro nobenih bolečin nisem čutil več. Rane od sablje, ki jih je imel Zimmer na

roki in rami, so se tudi dobro celile. Vsako jutro so nam dajali dobro juho, ki nama je vnela pogum, zvečer pa malo govedine in pol kupice vina. Če sva ga le videla, vsa bila že vesela ter gledala prihodnost v jasni luči.

V tem času so nama dovolili, da sva se smela izprehajati po velikem vrtu za bolnišnico, v katerem je stalo dosti starih brestov. Pod drevjem so stale klopi, midva pa sva se v širokih, sivih plaščih in čepicah izprehajala po drevoredih kot dva bogataša.

Vreme je bilo krasno. Razgled sva imela na Parto, obrobjeno od topolov. Ta potok se na levi strani izliva v Plajso in pri tem dela velike višnjeve ovinke. Na tej strani je tudi velik bukov gozd, pred njim pa so tri bele velike ceste, vodeče čez širne poljane, na katerih raste ječmen, oves, pšenica in rž, sploh vse, kar nudi bogat, prijeten pogled, posebno kadar veter pihlja čez ter klasje valovi v solčnih žarkih.

Junjska vročina je obetala dobro letino. Ko sem gledal to lepo okolico, sem se večkrat spomnil Plazburga ter pričel jokati. Zimmer pa je govoril:

»To bi pa res rad vedel, zakaj jokaš, Jože! Namesto, da bi bila dobila vročico ali novo roko in nogo, kakor sto drugih, lepo posedava v senci na klopi, dobivava juho, meso in vino in smeja celo pušiti, ako imava kaj — ti pa še nisi zadovoljen? Kaj pa ti je?«

Zdaj sem mu pripovedoval o svoji ljubezni do Katarine, o izprehodih v Vier-Winden, o najinih lepih nadah, zakonskih obljubah, skratka o tistih lepih časih, ki so bili samo še sanje. On je pušil pipo in me poslušal.

»Vidiš«, je rekel nazadnje, »to je prav taka žalostna povest kot moja. Pred naborem 1798. leta bi se bil tudi jaz moral oženiti z dekletom iz naše vasi. Marjetica ji je bilo ime in jaz sem jo ljubil kot punčico v očesu. Bila sva zaročena in med vso curiško vojno ni minil dan, da bi ne bil mislil nanjo.«

»A kaj sem slišal, ko sem prvič prišel domov na dopust? Da je že tri mesece omožena z nekim čevljarjem iz naše vasi! — Lahko si misliš mojo jezo, Jože, nič nisem več videl, nič slišal, vse bi bil najrajši zdrobil. Ker so mi rekli, da čevljar pravkar sedi v pivovarni »pri Velikem

jelenus«, sem šel meni nič tebi nič tja. Komaj vstopim, ga že zagledam na koncu mize poleg okna, ki je gledalo na dvorišče. Z dvema ali tremi drugimi malopridneži je bril norce in pridno so praznili vrče. Jaz pristopim, on pa zakliče: »Poglej ga, poglej, Kristijan Zimmer je tu! Kako pa je kaj, Kristijan? Marjetica te lepo pozdravlja!« In z očmi je mežikal govoreč. Jaz pa naglo zgrabim vrč ter ga z njim lopnem po glavi, rekoč: »To-le ji nes! od mene! To je moje ženitvanjsko darilo!« Seveda so zdaj drugi planili name, jaz pa sem jih še par z vrčem podrl po tleh, skočil na mizo, potem skozi okno na trg in tako odnesel pete.

A komaj sem prišel domov k materi, so že prišli orožniki ter me uklenili na višje povelje. Zvezanega so me naložili na kola ter me vlačili od brigade do brigade do polka, ki je bil takrat v Strassburgu. Šest tednov sem bil zaprt v vojašnici in bi bil bržkone dobil za kazen galere, ko bi ne bili prav takrat šli čez Ren v Hohenlinde. Sam poveljnik Kurtod mi je rekel: »Tvoja sreča, da si dober strelec. Če boš pa še enkrat ljudi pobijal z vrčem, bo slaba zate, to ti povem. Ali se na ta način pobota človek s človekom, zverina? Ali ne nosimo sablje zato, da jo rabi-mo in delamo čast domovini?« Na to mi nisem vedel kaj odgovoriti.

Od takrat sem izgubil veselje do ženitve. Kar molči mi o vojaku, ki misli na ženo in otroke — to ti je mevžal! Le poglej generale, ki so se poženi — ali so še taki vo-jaki, kakor so bili prej? Ne, zdaj mislijo samo na to, kako bi si povečali premoženje, posebno pa, da bi ga še za živega prijetno uživali doma s svojimi vojvodinjami in malimi vojvodici. Moj ded, ki je bil gozdni čuvaj, je vedno govoril, da mora biti dober lovski pes suh. Isto mislim jaz o dobrih generalih in vojaki. Mi smo vedno debeli, kot je predpisano, naši generali pa se preveč rede, ker jim doma predobro kuhajo.«

Tako je govoril Zimmer iz odkritega srca in njegove besede niso bile baš take, da bi mi bile mogle pregnati žalostne misli.

Ko sem že mogel vstati, sem hitro sporočil gospodu Guldenu, da se zaradi lahke poškodbe na rami nahajam v bolnišnici v lipskem predmestju, da pa zaradi mene ni treba biti v skrbeh, ker mi je vsak dan boljše. Prosil sem